

БІОБІБЛОГРАФІЧНИЙ СЛОВНИК КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ

ПОНОМАРЕНКО

Михайло Федорович (28.X.1920 р.н., с.Підставки, тепер Золотоніського р-ну Черкаської обл.) – педагог, краєзнавець, громадсько-політичний діяч. Фундатор і керівник золотоніських районних організацій НРУ, УРП і блоку „Демократична Золотоніщина”. Закінчив філолог. ф-т Черкас.педагог. ін-ту (1946) і ф-т франц. мови Київ. ін-ту іноземних мов (1954). Студіював нім. мову в Київ. педагог. ін-ті. Викладав англ., франц., нім. та ісп. мови в технікумах і школах Золотоноші. Ветеран війни.

Один із перших у повоєнні роки відроджувачів краєзнавства в Україні. Організував у Золотоніській школі № 4 краєзнавчий гурток „Глобус” (1946), товариство „Слідопит”, музейну кімнату (1947), музей (1959). Засновник і керівник Золотоніського районного краєзнавчого музею (1960–1978), спілки краєзнавців Золотоніщини (1946–1978), районного краєзнавчого клубу „Золотава” (1978). Очолював щорічні туристські походи юних краєзнавців рідним краєм (1946–1978). Зібрав і науково опрацював понад 5 тис. оригінальних музейних матеріалів.

Пріоритетні галузі краєзнавчих студій – археологія, історія, література, ономастика.

Брав участь в археологічних експедиціях під керівництвом Д.Телегіна, Є.Махно,

М.Брайчевського, М.Кучери та О.Петрашенко, керував експедиціями „Черкаси”, „Сміла”, „Золотоноша”, „Звенигородка”. Установив час виникнення Черкас (кін. XIII – поч. XIV ст.). Відкрив понад 300 нових пам’яток археології. Член правління обласних організацій Українського товариства охорони пам’яток історії та культури (УТОПІКу) і Українського фонду культури. Співзасновник Золотоніської районної організації УТОПІКу. Брав активну участь у розробленні

програм з питань виявлення, обліку паспортизації та охорони пам’яток археології Черкащини. Очолюючи археологічну секцію при обласній організації УТОПІКу, заініціював фронтальне обстеження пам’яток археології на терені області. Уклав довідник „Археологічні пам’ятки Черкащини” (рук.). Автор плакату „Пам’яткам археології – постійну увагу” (Черкаси, 1979). Лауреат премії ім. В.Антонюка УТОПІКу (1991).

Вивчає найважливіші періоди минулого краю, виявляючи особливий інтерес до історії осад. Один з ініціаторів створення „Історії міст і сіл Української РСР”. Його стаття „Вклад юних краєзнавців” під рубрикою „Напишемо історію наших міст і сіл” (Рад. культура. – 1958. – 3 квіт.) мала широкий відгук серед краєзнавців. Під його керівництвом у 50-х рр. вихованці 4-ї школи підготували змістовні

нариси про міста Черкащини, села Золотоніщини. Брав участь у редагуванні тому „Черкаська область” із серії „Історія міст і сіл Української РСР”, умістив у ньому частину історико-економічного нарису „Черкаська область” (від давнини до 1921 р.), нариси „Золотоноша”, „Піщана”, „Чигирин”, „Суботів”, „Боровиця” (останні три – у співавт.), подав відомості з археології до нарисів і довідок про 13 районів, 23 села Золотоніського р-ну. За значний внесок у створення цього видання удостоєний почесного звання „Заслужений учитель України”. Виданням брошури „Час виникнення осад Золотоніщини” (Золотоноша, 1974) започаткував відзначення ювілеїв осад Золотоніщини.

Проводить дослідницьку роботу на терені Чигиринського історико-природничого заповідника. Багато уваги приділяє студіям над генезою козацтва, обстоює погляд на існування його до XV ст. (Українське козацтво // Краєзнавець Черкащини (далі – КЧ). – Вип.3); Козацтво як феномен України; Козацтво: генеза і прототипи (обидва – рук.).

Досліджує історію розвитку краєзнавства в Україні. У низці публікацій обґрунтовує його багатовікову тяглість (Краєведение на Черкащині... С. 125; Краєзнавство на Черкащині // КЧ. – 1990. – вип. 1). З цією тематикою пов’язана і низка його неопублікованих праць (Краєзнавство на Черкащині. – 1957. – 33 с.; Головні етапи розвитку краєзнавства. – 1985. – 27 с. та ін.). Працює над методологією написання нарисів з історії осад. Його доповідь „Осади як об’єкти краєзнавчих досліджень”, виголошена на науково-теоретичній конференції з питань туристично-краєзнавчої роботи (Одеса, 1965), дістала схвалення її учасників. Уклав „Словник краєзнавців Черкащини”.

В колі його зацікавлень також вивчення літературного життя краю. Підготував „Літературну енциклопедію Черкащини”. Віднайшов архіви покровителя Шевченкових нащадків М.Кречмера, поета Л.Комарецького, індолога О.Баранникова. У особистому архіві відкладалося листування краєзнавця з С.Скляренком, Д.Косариком, В.Симоненком, П.Ротачем та ін.

Член правління Всеукраїнської спілки краєзнавців і редакційної ради журналу

„Краєзнавство”. Взяв участь у заснуванні Спілки краєзнавців Черкащини, заступник її голови, співініціатор створення видання „Краєзнавець Черкащини” (його редактор) і щорічного проведення обласних краєзнавчих конференцій. Активний учасник всеукраїнських і обласних краєзнавчих конференцій.

Член Української ономастичної комісії при інституті мовознавства АНУ. Уклав „Словник топонімів Черкащини”. Дав наукове тлумачення багатьох ойконімів і гідронімів.

Автор понад 3000 публікацій в УРЕ, РЕГУ, УЛЕ, „Шевченківському словникові”, часописах „Мовознавство”, „Український історичний журнал” (УІЖ), „Архіви України” (АУ), „Українська мова і література в школі”, „Археологія”, „Пам’ятки України” (ПУ), „Наше слово” (останні три видання – у Варшаві), обласній та районній пресі, а також в „Українському календарі”, „Нашій культурі”. Редактор машинописних краєзнавчих альманахів „Супій”, „Златоград” (1960–1961), „Славута” (1988), рукописних – „Золотоніщина”, „Бригантина”, „Юність” (60-ті рр.)

За послідовне обстоювання ідеї української державності зазнавав цькування, не раз публікації його краєзнавчих матеріалів заборонялись.

ПУБЛІКАЦІЇ. Знахідки з „Робленої могили” // УІЖ. – 1960. – № 6; Костянтин Думитрашко // Укр. мова і література в школі. – 1964. – № 6; Гідронімікон Золотоніщини // Повідомлення Української ономастичної комісії (далі „ПУОК”). – 1967. – Вип.2; Путівник по Черкащині. – 1967. – № 3; Ономастичні відомості з „Історії міст і сіл Української РСР” // УІЖ. – 1968. – № 12; Народним музеям – більше уваги // УІЖ. – 1971. – № 9; Михайло Кречмер і Тарас Шевченко // Збірник праць XIX наукової шевченківської конференції. – К., 1972; Золотоноша. – Дніпропетровськ. – 1974. – 80 с.; Археологічні пам’ятки в Черкасах // АУ. – 1974. – № 4 (у співавт.); Історія міст і сіл в навчально-виховній роботі // Рад. освіта. – 1976. – № 2; Зберегти підвалини історії // ПУ. – 1981. – № 3; Про походження назви міста Канів // Мовознавство. – 1981. – № 2; Золотоніський краєзнавчий музей. – Дніпропетровськ. – 1982. – 64 с.; Про назву міста Черкаси // УІЖ. – 1988. – № 6; Шевченко і Черкащина. – Черкаси, 1990. – 52 с.; Шевченко в Золотоноші // Т.Г. Шевченко і Переяславщина. – Переяслав-Хмельницький, 1990; Письменники Черкащини. – Черкаси, – 1990. – 84 с. (у співавт.);

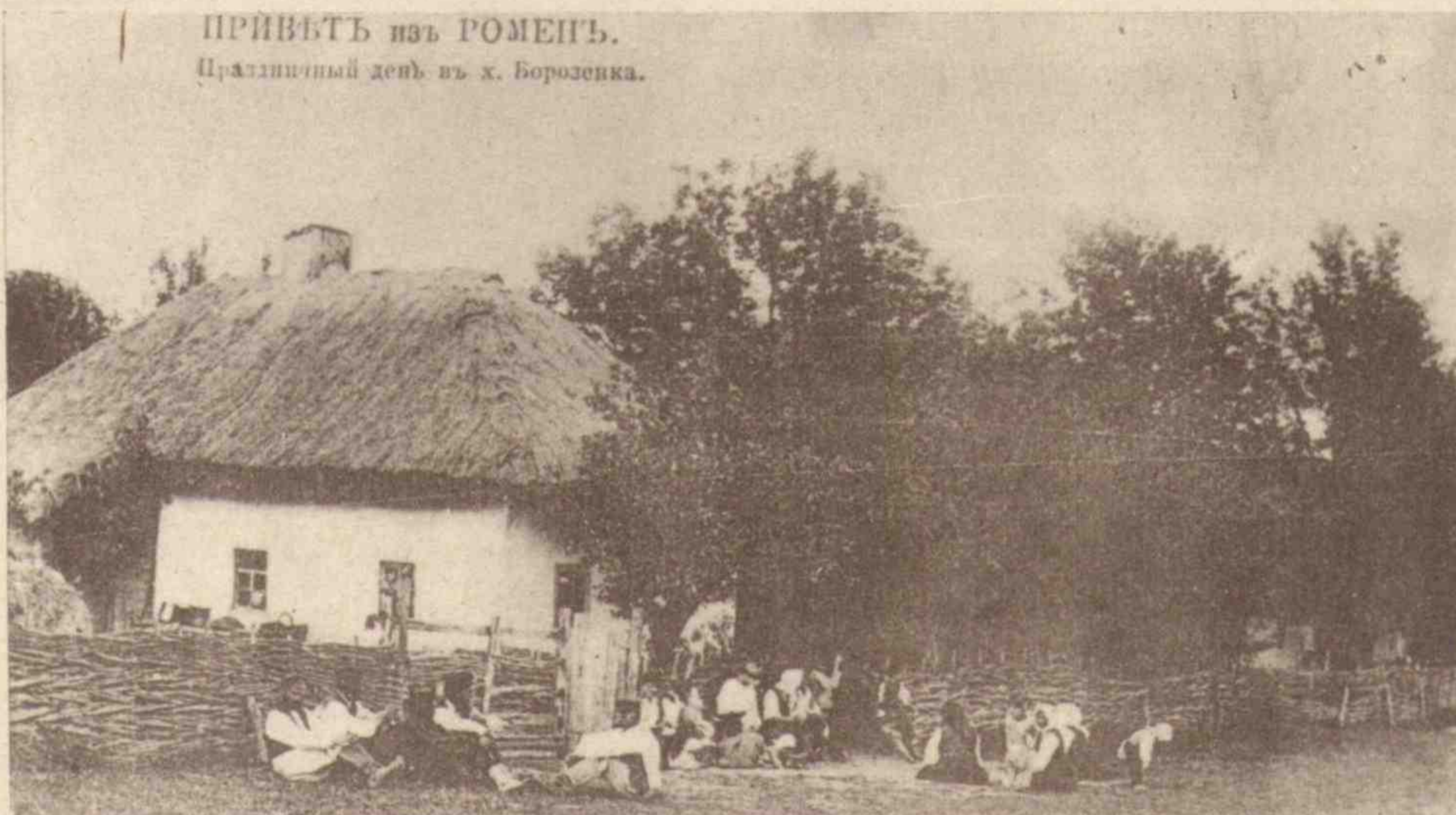
Головне вогнище українського козацтва // V Всеукраїнська конференція „Розвиток історичного краєзнавства в контексті національного і культурного відродження України”: Тези доповідей та повідомлень. – Кам'янець-Подільський, 1991; Літературна географія Шевченкового краю // КЧ. – 1991. – Вип. 2; 1993. – Вип. 3; Хмельниччина на Черкащині // КЧ. – 1992. – Вип. 3; Історія України в орієнтованих питаннях... – Золотоноша, 1992. – 68 с.; Золотоніщина. – Золотоноша, 1992. – 74 с.; Наш рідний край: Хрестоматія з історії Черкащини. – Черкаси, 1993. – 368 с. (співуклад.); Олексій Петрович Баранников. – Золотоноша, 1990.

ЛІТЕРАТУРА. Щоб задовольнити запити краєзнавців // Вивчай свій край. – Черкаси 1961. – С. 14, 18; З досвіду культурно-освітньої роботи. – К., 1961. – С. 170; Пристрасний краєзнавець // Соц.культура. – 1962. – № 2. – С. 44; Гербер А. Мое місто – мій дім // Мол.гвардія. – 1964. – 18 груд.; Бібліографічна робота Золотоніського краєзнавчого музею // АУ. – 1965. – № 4. – С. 53; Лугинець В. Альманах „Супій”. – Літ. Україна. – 1965. – 7 верес.; Полищук М. Золотоноша – золотое доньшко // Юный ленинец. – 1967. – 23 серп.; День Черкащини: Хроніка: Літ. карта Черкащини // Літ. Україна. – 1967. – 14 лип.; Ротач П. Матеріали до Українського бібліографічного словника // АУ. – 1968. № 1. –

С.109–110; Трубачев О. Название рек Правобережной Украины. – К., 1968. – С. 239; Трофименко Т. Удивительный человек // Сельская жизнь. – 1969. – 7 верес.; Шитова Л. Сторонніх не може бути. – Дніпропетровськ, 1974. – С. 232–233; Петухов М. Підсумкове засідання, присвячене завершенню 26-томної „Історії міст і сіл Української РСР” // УІЖ. – 1975. – № 12. – С. 141; Гончарук П., Солонин В. Важливий здобуток історичної науки // АУ. – 1976. – № 1. – С. 17; М.П. Наукова шевченківська конференція // Рад. літературознавство. – 1978. – № 8. – С. 83; Перспективы развития ономастики. – К., 1980. – С. 379; Тронько П. Летопись дружбы и братства. – К., 1981. – С. 72–73; Белоконь И. В объеме всей истории // Москва. – 1983. – № 10. – С. 171; Давиденко Є. Золотоноша // Україна 1993. – № 9. – С. 6–7; Данилюк Ю. Документи фонду Головної редколегії „Історії міст і сіл Української РСР” як джерело досліджень з історичного краєзнавства // АУ. – 1985. – № 3. – С. 53; Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі. – К., 1985. – С. 67, 148; Краєзнавці // Культура і життя. – 1988. – 20 квіт.; Історія краєзнавства Української РСР. – К., 1989. – С. 211; Ротач П. З любов'ю до рідного краю // Слово і час. – 1990. – № 6. – С. 76.

Павло СОСА

ДЕНЯ СЕГАННА

ПРИВІТЬ ІЗ РОМЕНЬ.
Празничний день в х. Борозенка.

Святковий день на хуторі Борозенка
Роменського повіту Полтавської губернії